

Berättande: uttryck, samspel, förhandling

ALF ARVIDSSON, professor i etnologi, KATARZYNA WOLANIK BOSTRÖM, fil.dr och universitetslektor i etnologi, båda verksamma vid Umeå universitet. Författarna presenteras mer utförligt vid sina respektive artiklar.

När vi vid Umeå universitet 1992 ordnade en konferens om muntligt berättande, var det inte ett nytt ämne men ändå ganska ovanligt att ge det sådan uppmärksamhet, och särskilt med att diskutera i termer av vardaglig performativ kompetens, berättarposition, självpresentation, narratologi (Arvidsson 1993). Sedan dess har vi sett en stor expansion av studier i narrativitet, uppmärksamhet på berättelser som kultur- och samhällsanalytisk strategi, tal om en "narrativ vändning" inom samhällsvetenskaper, nyetablerade vetenskapliga tidskrifter som *Narrative Culture*, *Narrative Inquiry* och *Storytelling, Self, Society*, förutom en generell uppmärksamhet för att inte säga överkänslighet för "berättelser" och "storytelling" i samhället (Palmenfelt 2009).

För att inte hamna i ett läge där narrativitet blir en sliten metafor för kommunikation i allmänhet har vi inom det tvärvetenskapliga narrativitetsseminariet i Umeå arbetat med frågor i intersektionen mellan "form" och "innehåll", och artiklarna i detta nummer är resultat av dessa diskussioner. De har många beröringsytor, där vi främst vill lyfta fram intresset för den språkliga formen, berättande som medel för självpresentation och den dialogiska karaktären av berättandet.

Temanutrets första bidrag, *Daniel Anderssons* "En sån här flummig typ, det har jag då aldrig tänkt att jag skulle bli" undersöker utifrån begreppet *narrativa praktiker* hur tre personer som bedriver småskaliga ekologiska lantbruk i Norrland navigerar mellan konstans och förändring i sitt skapande av narrativ identitet.

Den *dialogiska* karaktären av berättande analyseras i *Katarzyna Wolanik Boströms* bidrag "Migrationsberättelser i samspel". Här analyseras en längre narrativ intervju

med två läkare, ett gift par som flyttat från Polen för att bo och arbeta i Sverige. Parets självpresentation genom ofta lätt-samma berättelser om migration, erfarenheter av polskt och svenskt arbetsliv och kulturella genomsådanden utformas i samspel med forskaren; här spelar också det gemensamma skrattet en viktig roll.

Intervjusituationen som en dialogisk process beaktas också i *Coppélie Cocqs* artikel "Att berätta och återberätta". Här uppmärksammas även *narrativt berättigande* och en komplex maktdimension. I sin analys av två intervjuer kring gruvmotståndet i Sápmi diskuterar Cocq hur de personliga, erfarenhetsnära och plats-specifika inslagen ger trovärdighet och tyngd åt kollektiva, djupt emotionella berättelser om naturen och landskapet. Det förmedlas en tilltro till berättelsens potential att medvetandegöra och nyansera bilden av gruvnäringen. Forskaren inkluderar och tilldelas också ett berättigande – och ett moraliskt ansvar – för att föra berättelsen vidare.

Berättigande är även en av röda trådar i *Alf Arvidssons* artikel "Berättelse, beskrivning, auktoritet". Arvidsson undersöker ett exempel på ett offentligt "berättarkväll", iscensatt med den uttalade ambitionen att initiera och samla berättelser om flottning. Publikens spontana medverkan ger forskaren möjlighet att studera hur rätten att uttala sig och beskriva flottningen hävdas av deltagarna och hur innehållet förhandlas dem emellan till en *hyperberättelse*.

Det är inte alltid forskaren har förmånen att interagera med och ställa följdfrå-

gor till den intervjuade personen. *Asbjørg Westum* reflekterar i sin artikel "Om språkbruk, generaliseringar och ett besvärligt material" hur forskaren som är specifikt intresserad av berättelser om spanska sjukan kan ta sig an intervjuinspelningar i folkminnesarkiv som kretsar kring den diffusa frågan om hur det var "förr i tiden". Det är omöjligt att veta hur berättelserna skulle se ut om spanska sjukan vore huvudtemat eller om andra följdfrågor ställdes. En analys med fokus på *det språkliga uttrycket* blir dock en väg mot att uppmärksamma den historiskt situerade och kontextspecifika narrativa konstruktionen av pandemin.

REFERENSER

- Arvidsson, Alf (red.), 1993. *Muntligt berättande: Verklighetskonstruktion och samhällspegel*. Umeå: Umeå universitet, etnologiska institutionen.
- Palmenfelt, Ulf, 2009. "Contemporary uses of narrative", i *Elore*, vol. 16-2. http://www.elore.fi/arkisto/2_09/katsart_palmenfelt_2_09.pdf.

SUMMARY

Narrating: Expression, Interaction, Negotiation
(Berättande: uttryck, samspel, förhandling)

"Narrative studies" is a rich, expanding, multi- and interdisciplinary field, where many definitions and uses of the term narrative flourish. This special issue focuses on *narrating*. The presented articles explore narrating as means for self-presentation and political struggle; as an activity formed in interplay and dialogue, formed by linguistic practices and situated in a complex web of power.